

**Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada
Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų
mokiniam**

2019 m.

9–10 klasės

Rajono (miesto) etapas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
dalyvio kodas

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

Oi augo augo

Da dvi vyšnelės,

Oi lylia lylia,

Da dvi vyšnelės,

Oi, kaip augo

Da dvi mergelės,

Oi lylia lylia,

Da dvi mergelės.

Lietuvių liaudies daina, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Koku palyginimu paremta ši liaudies dainos ištrauka?

2. Kokios senovės lietuvių deivės vardas kilęs nuo medžio? Kur manyta šią deivę gyvenus?

3. Kokia žymi lietuvių poetė vieną iš savo populiariausių eilėraščių, kurio vardu buvo pavadintas visas poezijos rinkinys, susiejo su medžio (krūmo) įvaizdžiu. Nurodykite poetę ir šio kūrinio (rinkinio) pavadinimą.

4. Iš pateiktų lietuvių poetų sąrašo išskirkite du, kurių kūrybai labiausiai būdingi tautosakiniai motyvai ir stilizacija: V. Kudirka, Just. Marcinkevičius, J. Vaičiūnaitė, A. Nyka-Niliūnas, Maironis.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

Vertinimas

II UŽDUOTIS

Toliau pateikti sakiniai iš lietuvių literatūros:

Bet jo pašai pa nuo Adomo nuvarvėdavo tartum nuo žąsies vanduo (J. Apyžius).

Kai aš apie tai išgirdau, mane tarytum kas šaltu vandeniū perpylė, tarytum krūtinę replėmis suspaudė (I. Šeinius).

Kur dingo tos laimingos dieneles, kuomet, rodos, vandens lašelis tarpe mudviejų neperbėgo (Žemaitė).

Pievose tik arkliai iš lėto pančiais žvangina, o bernai – lyg burnas vandens prisėmę (K. Boruta).

Stasys mokosi vidurinėje, bet nei aš, nei mano tėvai nežinom, kur jis pradingo kaip į vandenį (P. Treinys).

Turiu kaimynus, kurie mane šaukšte vandens nuskandintų (I. Simonaitytė).

Atsakykite į klausimus:

1. Raskite frazeologizmus, kuriuos sieja tas pats žodis, ir paaiškinkite, ką jie šiuose sakiniuose reiškia.

2. Nurodykite, kuriame iš sakinių vartojamas įterpinys. Parašę įterpinį paaiškinkite, kas juo reiškiamas.

3. Iš pateikto sakinio *Turiu kaimynus, kurie mane šaukšte vandens nuskandintų* išrinkite trumpuosius skiemenis ir pabraukite tuos, kurie yra kirčiuoti.

4. Iš sakinių išrinkite vienaskaitą nusakančius asmeninius įvardžius. Kokia yra įvardžio *mudviejų* skaičiaus forma?

5. Iš pateiktų sakinių raskite sudėtinį jungtukinį sujungiamąjį sakinį ir nurodykite jo jungtuką. Kurio dar iš pateiktų sakinių dėmenys yra sujungti sujungiamuoju jungtuku (jį nurodykite), o tas sakiny yra mišrusis sudėtinis sakiny?

6. Raskite ir nurodykite sakinyje vartojamą vietos aplinkybę, kuri reiškiamas daiktavardžio, atsiradusio sudaiktavardėjus būdvardžiui, vietininku, ir sugalvoję parašykite žodžių junginį, kur šis žodis yra derinamasis pažyminy.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

III UŽDUOTIS

Perskaitykite iš kritinės literatūros pateiktas ištraukas ir nurodykite, kokius autorius ir jų parašytus kūrinius jos charakterizuoja:

1. A. „Jis vadinamas pirmuoju profesionaliu rašytoju mūsų literatūroje, tai yra, specialiai tam besirengusiu Leipcigo ir Ciūricho universitetuose, gyvenusiu ne tik rašymu, bet ir iš rašymo, iš honorarų ir iš aukų. Spaudos draudimo panaikinimas ir dar kitokios aplinkybės galėjo taip pat nulemti tokį jo apsisprendimą, kuris vertė atsiriboti nuo pradėtos visuomeninės socialdemokratinės veiklos ir rinktis individualią kūrybinę veiklą, vertė pereiti nuo angažuotos, gana tendencingos ankstyvosios kūrybos į estetinių verčių gynėjų gretas“.

Vertinimas

B. „Tai pasakojimas apie visais atžvilgiais teigiamą ir teisingą žmogų, kuris gali pasakyti „visame kame buvau laimingas, žilo plauko susilaukiau, nieko, rodos, nenuskriaudžiau, pirštu nepalytėjau“, bet kurį visą gyvenimą graužia nelemtas įvykis, nutikęs jaunystėje, kai pati laimė, rodos, braute brovėsi į jo namus.“

2. A. „Autoriaus didaktikoje visi teigiami, siektino elgesio pavyzdžiai – labai pamaldūs, dievobaimingi žmonės. Religinį ugdymą vyskupas rekomenduoja pradėti nuo mažumės, kad vaikas kuo anksčiau pramoktų poterių, o vyresniųjų padedamas pratintųsi ir prie religinės praktikos. Kartu šis siekimas turėjo inspiruoti ir suaugusiųjų pareigą rūpintis ne vien vaiko auginimu, bet ir kryptingu jo auklėjimu“.

B. „Šiuo kūriniu autorius iš esmės prisidėjo prie tos istoriografijos krypties (istorinės istoriografijos), kuri prioritetą teikė empiriniam, kritiškai vertinamų arba atitinkamai separuotų šaltinių telkimui“.

3. A. „Atsivertęs bet kurį šio autoriaus kūrinių gali pamanyti, kad skaitai ne šiuolaikinį grožinės literatūros kūrinių, o teologinį traktatą – taip dažnai svarstoma apie pagundą ir dorybę, nuodėmę ir padorumą. Nepanašu, kad šitai atsiranda iš „bendro išsilavinimo“ ar norint pasakojimui suteikti istorinį koloritą – svarstymai grindžiami nuodugniu objekto pažinimu. Romanuose randame Kūrimo ir Išvaymo iš Rojaus, Babilono bokšto ir Nojaus, Abraomo ir Mozės, Tobijo ir Elijo istorijų parafrazes ar nuorodas, Giesmių giesmės, Apaštalų darbų, Laiško romiečiams ar Apokalipsės citatas“.

B. „Romane panaudota dvigubos istorijos kompozicija: tėvo ir sūnaus laišakai įrėmina visą romaną, kurį galime laikyti ilgu periodu, vedančiu į šį disputą moralės ir tiesos tema. [...] Disputo tikslas – tiesos pasirodymas, būtinas ne tik pavieniam žmogui, bet ir visuomenės tvermei. Romaną atveria Aurelijaus Augustino *Išpažinimų* žodžiai „Aš klausiu, tėve, o ne tvirtinu“.

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas.

Suma:

IV UŽDUOTIS

*dabar netoli jau, ties tuo nežymiu kryželiu
į kairę, palei upelį, gaivinančiais, aitriais
kvepia alksniai, karklai, šaltas
vanduo, mano tėvo
gimtieji namai*

*senas kaštonas, paženklintas žaibo
stalas po jo galingom šakom, suolelis
popiečio arbata, kurią tebegeriam, pusbrolių
špagos, apsiaustai, plačiabrylės skrybėlės, papuoštos
žq̄sų ir vištų plunksnom, ūsai, nupiešti anglim, muškietininkų
ir piratų*

*takas per sodą, šonuos išklotas baltais akmenukais, gėlės
nepavargstančių rankų auginamos, altanos pavėsy
mano balta suknelė, šermukšnių karoliai ant kaklo, krūvelė knygų*

Nijolė Miliauskaitė, „vieškeliu per kalvas...“, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Raskite visus ištraukoje vartojamus deminutyvus ir juos parašykite. Kurio iš deminutyvų pamatinis žodis vardininko linksnyje neturi Jūsų rastame darinyje išlaikyto kamieno?

Vertinimas

2. Raskite visus ištraukoje vartojamus neveikiamosios rūšies dalyvius ir nurodykite jų laiką. Raskite tekste vartojamą iš dalyvio padarytąrieveiksmį ir nurodykite dalyvio, iš kurio jis padarytas, rūšį ir laiką.

3. Ištraukoje yra žodžių, kurie vartojami sutrumpėjusiomis formomis. Išrinkite iš teksto visus daiktavardžius, kurie vartojami sutrumpėjusiomis formomis, ir nurodykite jų skaičių ir linksnį. Kodėl šie žodžiai sutrumpėjo (atsakymą siekite su kirčiu ir skiemens ilgumu)?

Užduoties pradžia ankstesniame lape

Užduoties pradžia ankstesniame lape

4. Ištraukoje vartojamas priešdėlinis veiksmažodis *tebegeriam* (plg. ...arbata, kurią tebegeriam...). Kokią reikšmę priešdėlis suteikia veiksmažodžiui? Iš kokios kalbos dalies žodžio yra atsiradęs šis priešdėlis?

5. Sukirčiuokite ištraukos atkarpą *balta suknelė, šermukšnių karoliai ant kaklo, krūvelė knygų* ir parašykite, kuriame vardažodyje neveikia antrojo nuo galo (priešpaskutinio) skiemens taisyklė.

6. Raskite teksto ištraukoje vartojamą priesaginiu būdu padarytą asmens pavadinimą ir nurodykite jo pamatinį žodį.

7. Teksto ištraukoje yra minimi konkretūs medžių pavadinimai. Parašę juos ištraukoje vartojama forma, pabraukite jų kietuosius priebalsius.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

V UŽDUOTIS

Nurodykite tinkamus atsakymus:

- Kuri iš nurodytų autorių galima laikyti lietuviškos poezijos pradininku?
 - Maironį
 - Adoma Mickevičių
 - Antaną Strazdą
- Kurią iš išvardytų lietuvių prozininkų galima vadinti apsakymo meistre?
 - Bitę Vilimaite
 - Ievą Simonaitytę
 - Dalią Staponkutę
- Kuris iš šių Antikos autorių daug dėmesio skyrė literatūros teorijai?
 - Seneka
 - Aristotelis
 - Vergilijus

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas.

Suma:

VI UŽDUOTIS**Įrašykite praleistus žodžius:**

XVII a. pabaigoje–XIX a. lietuvių kalbą gelbėjo išsilavinę žemaičiai, kurie sukėlė lituanistinį sąjūdį. Prie jo daug prisidėjo lietuvių kalbą aukštinęs pirmosios lietuviškai parašytos Lietuvos istorijos autorius [parašyti pavardę]. Tautos švietimu ir lietuvių kalba rūpinosi [parašyti pavardę], parengęs ir išleidęs 17 lietuviškų kalendorių. Nuo 1865 m. Lietuvoje buvo prievarta platinamos [nurodyti rašmenų pobūdį] rašmenimis, vadinamąja kirilica, išspausdintos knygos. Spaudos draudimo laikotarpiu vyskupas [parašyti pavardę] pirmasis organizavo lietuviškų knygų spausdinimą [nurodyti šalį (vietininko linksniu)] ir gabenimą į Lietuvą. Pirmasis lietuviškas laikraštis [parašyti pavadinimą] pasirodė spaudos draudimo metais ir siekė kelti lietuvių tautinį sąmoningumą. Vėliau leistas laikraštis Varpas, kurio pirmųjų numerių redaktorius buvo [parašyti pavardę], toliau skatino siekti tautinio atgimimo ir ugdė tautinę savimonę. Atkūrus Lietuvos valstybę, 1922 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje lietuvių kalba tapo [nurodyti kalbos statusą] kalba.

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas.

Suma:

VII UŽDUOTIS

Kiekvienam autoriui priskirkite po vieną personažą, parašydami personažo eilės numerį.

Personažų sąrašas:

1. Viljamas
2. Dočys
3. Barbora Radvilaitė
4. Grėtė
5. Hamletas
6. Jogaila
7. Kukutis
8. Pinčiukas

Autorių sąrašas:

1. Balys Sruoga
2. Marcelijus Martinaitis
3. Viljamas Šekspyras
4. Juozas Grušas
5. Umberto Eco
6. Kristijonas Donelaitis
7. Kazys Boruta
8. Ieva Simonaitytė

Personažo eilės numeris:

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas.

Suma:

VIII UŽDUOTIS

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) jau 12-ą kartą visus kviečia dalyvauti Kalėdiniame paukščių stebėjimo maratone. Šioje akcijoje kviečiame dalyvauti visus – tiek patyrusius, tiek pradedančiuosius paukščių stebėtojus ar tiesiog žmones mylinčius paukščius.

Nesvarbu, ar pažįstate tik naminių žvirblį ir didžiąją zylę, ar galite atskirti skirtingus bukučių porūšius. Tai yra puiki proga metų pabaigos švenčių laikotarpiu ne tik pabūti kartu su artimaisiais, bet ir išėiti į gamtą bei užfiksuoti besikeičiančios gamtos akimirkas.

Panašaus pobūdžio renginiai kalėdiniu laikotarpiu organizuojami visame pasaulyje. Viena seniausių pasaulyje gamtos apsaugos organizacijų „Audubon“ šiais metais jau 119 kartą organizuoja Kalėdinį paukščių stebėjimo ir skaičiavimo renginį, pritraukiantį tiek tik retkarčiais paukščius stebinčius žmones, tiek ornitologus-mėgėjus ir ornitologus-profesionalus. (...)

Kaip ir kasmet, maratonas pradamas nuo gruodžio 24 d. (00:00), o baigiasi gruodžio 31 d. (24:00). Informacija apie stebėjimus ir stebėtų paukščių nuotraukomis kviečiame dalintis „Facebook“ sukurtoje Kalėdinio paukščių stebėjimo maratono svetainėje. (...)

Gediminas Petkus, *Atidžiai stebėkite, kokius paukščius matote lauke: dabar tai labai svarbu* (www.lrytas.lt), ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Pateikite bent du argumentus, kodėl šis tekstas yra publicistinio stiliaus.

Vertinimas

2. Raskite teksto ištraukoje vartojamus linksniuojamus tarptautinius žodžius, kurie turi kirčiuotą ilgąjį skiemenį, ir juos sukirčiuokite, parašę jų vienaskaitos vardininko formą.

3. Tekste vartojamas akronimas LOD. Paaiškinkite, kaip jis sudarytas. Nurodykite bent vieną visiškai tokiu pačiu būdu *lietuvių kalboje* sudarytą akronimą.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma: